

מאמצי קרן לא נכרתו... (מאמצי קרן לא נכרתו...)

עלון שבועי

מראי מקומות לעיון בדף היומי

בית מדרש גבוה לתורה כולל הדף היומי קרית ספר ת"ו מיסודה של עמותת "משולי ערימת" רחוב שאגת אריה 17/25 קרית ספר 71919 מודיעין עילית ארץ ישראל

גליון מספר 264

הוצגה ע"י בנם הנה"צ הר"ר אברהם אליעזר מרקוביץ שליט"א לונדון

לע"נ הר"ר צבי בהר"ר מרדכי ורעיתו מרת רחל לאה בת הר"ר אברהם אליעזר ד"ל

בס"ד, ל' תשרי התשס"ט. מסכת קידושין דף כא - דף כז

דף כא ע"א (א) רש"י ד"ה עבד עברי, כדאמר לעיל ונגאל כולו ולא לחציו. כתב הרש"ש, דהא דלא פירש משום "גאולה" "גאולה" משדה אחוזה כדפירש לעיל (בראש העמוד ד"ה הא רבנן), לענין בתי ערי חומה. משום דאיכא למימר, דלקולא גמרינן לחומרא לא גמרינן, כדלעיל (כ:).

(ב) תוס' ד"ה משום, בתוה"ד, ומאחר דחוינן בתי החצרים שדה אחוזה נמי מפקינן ליה להאי דינא. תמה בחידושי מהרי"ט, הא שדה יליף בקל וחומר מעבד עברי דאין עליו תשובה, וממקדיש לא מצי למילף שכן הורע כוחו ליגאל מיד, ובבתי החצרים לא פירש הכתוב כלום. ואם כן, היאך נילף מפורש מן הסתום, אדרבה נימא דכל חד וחד תיקו אדוכתיה ונילף סתום מן המפורש [היינו בתי החצרים ממוכר שדה אחוזה], כיון דתרווייהו בחד פרשה כתיבי "על שדה הארץ יחשב". ומשום הכי תירץ קושית התוס', דלא מצי למילף מעבד עברי בקל וחומר דאינו נגאל לחצאין, דמה לעבד עברי שאינו נמכר לחצאין דכתיב "ונמכר", ולא מצינו עבד עברי שימכר בפחות ממש או יתר על שש, ומשום הכי אינו נגאל לחצאין. ועוד, שלא ישאר חציו עבד וחציו בן חורין. תאמר בשדה שאילו רצה מעיקרא למכור חציה רשאי, השתא נמי יגאל חציה, ותשאר חציה ביד הלוקח עד היובל.

(ג) בא"ד, בסוה"ד, ומהשתא ילפינן נמי בתי החצרים מיניה שאין לזה וגואל וגואל לחצאין. הקשה המהרש"א, אם כן, אמאי לא נקט בברייתא לעיל (כ:)

האי קל וחומר דמקדיש מבתי ערי חצרים שאינו לזה וגואל לחצאין, דהשתא ליכא למיפרך תאמר במקדיש שיפה כוחו ליגאל מיד, דהא בתי ערי החצרים נמי יפה כוחן ליגאל מיד. וכתב, דליכא למימר דניחא למילף שדה משדה, דהיינו מקדיש שדהו משדה אחוזה. משום, דעל כרחק צריך לומר דבתי ערי חומה יוכיח, דלא הוי שדה משדה אלא קרקע מקרקע, והכא הוי חדא מחדא וקרקע מקרקע. והניח בצריך עיון.

(ד) רש"י ד"ה אף האי, לרבנן קבעי ליה דאמרי לעיל אין נגאל לחצאין ונימא נמי דלהכי גמר דנגאל בקרובים. הקשה בחידושי מהרי"ט, הא לרבי שמעון נמי שייך להסתפק, אי דרשינן גאולתו לענין קרובים. דנהי דלענין חצאין דריש טעמא דקרא הכא ליכא טעמא. ותירץ, דכיון דהך דרשא ד"גאולתו" לאו גזירה שוה שלמה היא, אלא גילוי מילתא. ד"מיים תהיה גאולתו", משמע אותה גאולה שאמרת בשדה שגואל עד היובל, אינה בבתיים אלא עד שנה. וכיון דלענין חצאין חלוקה גאולה זו מגאולה דשדה, תו לא מצי למימר דיהא "גאולתו" קאי אשדה.

(ה) רש"י ד"ה חובה, בסוה"ד, ואין הגאולה מוטלת אלא על הקרוב מן הכל. כתב בשיעורי רבי דוד פוברסקי בשם האור שמח (פ"ב מעבדים ה"ז), דהא דשדה אחוזה נגאלת לקרובים, היינו דווקא בגוונא שהוא מת ויורשו הקרוב ירש אותו, אבל אם הוא בחיים אין הקרוב גואל, כיון דהגאולה מוטלת רק על הקרוב ביותר והוא אצל עצמו קרוב יותר משאר קרובים. והוסיף, דהני מילי בשדה אחוזה, אבל בעבד עברי הנמכר לעובד כוכבים דנגאל לקרובים, לא שייך לומר כן, דהא אם מת ליכא גאולה כלל. אם כן גאולתו הוי אפילו שהוא עצמו קרוב יותר, דאי לאו הכי לא משכחת ביה גאולת קרובים.

(ו) רש"י ד"ה לקרוב קרוב, דגבי שדה וכו'. הקשה הרשב"א, הא גבי נחלות כתיב "לשארו הקרוב אליו" ודרשינן בבבא בתרא (ק"י) הקרוב קרוב קודם. ומשום הכי פירש, דאי מקרא ד"ובא גואלו הקרוב אליו" אוהא אמינא הקרוב שיש בידו סיפק לגאול קודם, ואפילו היה בן דודו אמיד, ודודו אינו אמיד בן דודו קודם, דהכי כתיב "ובא גואלו הקרוב אליו וגאל" מי שיש בידו סיפק לגאול. אבל השתא דכתיב "יגאלנו", ריבה כל הגאולות לעכב שיהיו כסדר הזה, ואם בן דודו אמיד ודודו אינו אמיד אינו אמיד אינו נגאל.

(ז) גמ', כי תבעי לך אליבא דרבנן מאי ילפינן שכיר שכיר ולא דרשי יגאלנו או דלמא יגאלנו לזה ולא לאחר. הקשה הפני יהושע, אמאי נכפל הלשון, דהיה לגמ' לומר "דרשי שכיר או לא דרשי", או "דרשי יגאלנו או לא". ותירץ, משום דממאי דפשיטא ליה לרבי מספקא לרבנן, דבמילתא דרבי מספקא לעיל (טו): אי טעמא דידיה דאין נגאל באלה, משום דלית ליה "שכיר" "שכיר", ואם כן על כרחק פליגי רבנן עליה, דהא אשכחן תנאי טובא לעיל (יד): דילפי "שכיר" "שכיר". או דלמא, טעמא דרבי משום דדריש "יגאלנו" ואית ליה "שכיר" "שכיר", ולפי זה לא פליגי רבנן עליה, דהא לא אשכחן שום פלוגתא בהא, ואפושי פלוגתא לא מפשינן.

דף כא ע"ב (ח) גמ', המרצע להביא המרצע הגדול. הקשה התוס' הרא"ש, אלישנא ד"להביא". הא אדרבה עיקר המצוה בגדול, דכתיב "מרצע", דהיינו המיוחד שבמרצעים. ותירץ, דכיון דכתיב קרא אחרינא מרצע סתם "ורצע אדוניו את אונו במרצע", איצטרריך קרא לרבות המרצע. אמנם בספרי (פרשת ראה פיסקא קכב) לא גרסי "להביא". [ואולי יש ליישב עוד, דלשון "להביא" אין משמעותו ריבוי אלא ללמד שהוא עיקר המצוה. ושאני בלישניה מלישנא דברייתא דלעיל, דתני "לרבות הסול וכו' לרבות כל דבר". (א.ר.י)].

(ט) גמ', אין עבד עברי כהן נרצע וכו'. הקשה הקובץ שיעורים (אות קכט), כיון דאינו ראוי לרציעה לא תהא בו מכירה, כדמצינו באמה העבריה שאינה ראויה ליעוד ולגירעון וליובל. וכתב, דשמא יש לומר דדווקא הנך מילי דאיתנייהו באותה מכירה, מעכבי, אבל רציעה היא קנין למכירה אחרת כדתנן לעיל (יד): הנרצע נקנה ברציעה. ועוד, שהרציעה היא לאחר שש, דכלתה המכירה הראשונה, ומשום הכי לא תעכב למכירה ראשונה.

(י) גמ', ויעשה בעל מום אמר רבה בר רב שילא אמר קרא ושב וכו'. כתב המשנה למלך (פ"ג מעבדים ה"ח), דהיכא דאיכא לכהן מום קבוע, נרצע. משום דאין חילוק בין מום אחד לשני מומין, וכיון דבלא מום זה הוא פסול לעבודה הרי הוא שב לחזקה שהיה בה. ובאור שמח (פ"ג מעבדים ה"ח) הסתפק, בהיה בו דבר הפוסלו מלעבוד ואם עבד לא חילל, אי נרצע. או דכיון דעד השתא בדיעבד לא חילל כיון דהשתא שנעשה בעל מום פוסלו אף בדיעבד מיקרי דאינו שב אל משפחתו, לחזקה שהיה בה. וכתב לצדד דאינו נרצע, משום דכל דהוי בעל מום גדול ומרובה במומין נאמר עליו "הקריבהו נא לפחתך", ובעינן דלא יתוסף בו מום כדי שישוב בעינו. והביא ראיה, מהא דאיתא בעירובין (קד.). דלעשות ריקועי פחים למובח, ליכנס בין האולם

לאשת חבירו.

(יח) **רש"י ד"ה יפת תואר, בסוה"ד**, בשר מסוכנת שחוטה ואף על פי שהיא מאוסה כדכתיב ביחזקאל ולא בא בפי בשר פיגול. צריך עיון, **דבחולין** (לז:). לפי ד"נבלה וטרפה" היינו בשר כוס כוס, ו"בשר פיגול" היינו בהמה שהורה בה חכם, ואם כן, אמאי הביא רש"י הילפותא ד"בשר פיגול" אמסוכנת. ואולי יש לומר, על פי מאי דאיתא התם בחולין, דנבלה וטרפה דכתיב התם בקרא דיחזקאל, אי אפשר דהווי ממש, דאם כן מאי רבותיה דיחזקאל דלא אכל. אלא על כרחך דאיירי באיסור מחמת מיאוס כגון מסוכנת. וכיון דענין המיאוס המוזכר בפסוק היינו בתיבת "פיגול" שהוא ענין מיאוס, כדכתיב "ומרק פיגולים" (ישעיה סה, ד), נקט לה **רש"י**. (א.ר.).

דף כב ע"א

(א) **רש"י ד"ה ליקוחין יש**, קידושין תופסין וכו'. **ובספרי** (כי תצא פסקא ג) איתא, "ובעלתה" אין לך בה אלא מצות בעילה. וכתב **האבני מילואים** (סימן ד סוף סק"ב) בשם **פירוש הטור על התורה** (פרשת כי תצא), דאין קידושי כסף ושטר תופסין בה, והבעילה נמי לאו לשם קידושין משום דגויה היא, אלא שהתיר הכתוב בעילתה. ואחר כל המעשים הרי היא אשתו גמורה, ואם זינתה תחתיו דינה בחנק. והני מילי בעל כרחך, אבל אם רוצה להתגייר בבית דין מותרת לו מיד, וכן לאחיו ולאביו. [ועיין להלן באות ג].

(ב) **תוס' ד"ה שלא**, פירש בקונטרס וכו' משמע מתוך פירושו דבמלחמה אסור לבוא עליה כל עיקר אפילו ביאה ראשונה וכו'. כתב **הפני יהושע**, דלולא דברי התוס' דמשמע להו הכי, היה נראה לומר, דאין הכרע לכך מלשון **רש"י ד"ה שלא ילחצנה**, אלא יש לפרש דסובר, דביאה נמי נהי דמותרת קודם כל המעשים אפילו הכי אסור לבוא עליה במלחמה אלא משיכניסנה לביתו. וכתב, דאף על גב דמייתי התוס' **מירושלמי** (מכות פ"ב ה"ו), דאיכא למאן דאמר דלאחר כל המעשים שרי, היינו משום דכתיב "ואחר כן תבוא אליה ובעלתה" מכלל דמעיקרא לא. אבל בתלמודא דידן דדרש מ"זהבאתה אל תוך ביתך", משמע, דמשהביאה לביתו מותרת מיד קודם כל המעשים, דלא קפיד קרא אלא שלא ילחצנה במלחמה. וכן פסק **הרמב"ם** (פ"ח ממלכים ומלחמות ה"ג).

(ג) **בא"ד, בתוה"ד**, ועוד קשה מהא דאמר בפרק ב' דסנהדרין וכו'. **האבני מילואים** (סימן ד סוף סק"ב, הובא לעיל באות א) תירץ, על פי מה דמשמע **מפירוש הטור על התורה** (פרשת כי תצא), דאף דאין הגירות גמורה דאינה ברצונה, מכל מקום עשתה אותה התורה כאשת איש שאם זינתה תחתיו הרי היא בחנק, אבל היא עצמה דין גויה יש לה עד שתתרחצ ברצון שלם לגירות. ואם כן, אין תמר חשובה גירות עד שתתגייר מרצונה.

(ד) **בא"ד, בתוה"ד**, דאיכא למימר לפי שמגיירה בעל כרחך ואינה גיורת גמורה כו' ומה שהקשה מתמר וכו'. הא דלא תירצו הכי גבי תמר. יש לומר דסברי, דמכל מקום להלכה גיורת היא, ובתה הויא אחותו, והא דהוי בעל כרחך מהני רק להחשיבה "בשר תמותות" ועיין באות הבאה. (א.ר.).

(ה) **בא"ד, בסוה"ד**, אך אין לתרץ שפיר לפירוש הקונטרס מה חילוק בין ביאה ראשונה לשניה. **הפני יהושע** תירץ, דאפילו להבנת התוס' בשיטת **רש"י ד"ה שלא ילחצנה**, דביאה ראשונה אחר כל המעשים, יש לחלק, דביאה ראשונה הותרה כנגד יצר הרע, וכדי שיאכל בשר תמותות שחוטות התירה התורה לגיירה בעל כרחך שישאנה בהיתר דרך אישות, ועשאה כגיורת גמורה. ולפי זה, בישראל תו ליכא איסור בביאה שניה, דבעל כרחך דהכא כרצון דעלמא כיון שאינה יכולה למחות. אבל בכהן דאסור בגיורת, כל ביאה וביאה היא באיסור, ואין להתיר אלא ביאה ראשונה כדי שיתפייס יצרו.

(ו) **גמ', אם אמר יאמר עד וכו'**. כתב **המשנה למלך** (פ"ג מעבדים ה"י) בשם **מוהרי"ט**, דהאי תנא אינו סובר "דברה תורה כלשון בני אדם". והקשה **המשנה למלך**, דאם כן הוה לתלמודא לומר דמאן דסבר דברה תורה כלשון בני אדם, פליג, וסבר דלא בעי שישנה. וכתב, דמשום הכי נראה דעד כאן לא פליגי אלא בהענקה **לעיל** (זי:). דמוכחי קראי בהיפך, אבל הכא כולי עלמא מודו, משום דאין הוכחה שלא יהיו שתי אמירות.

ולמזבח מצוה בתמימים, ואם אין שם תמימים מצוה בבעלי מומין, והוא הדין דמצוה במי שממועט במומין. עוד צידד, דהוי כאילו מכר לו שדה ובה בורות דאין הלוקח יכול לחפור בה עוד, דבעינן "ושב אל אחותו". ודחה, דדילמא הכא ליכא קפידא בזה.

(יא) **גמ', ושב אל משפחתו למוחזק שבמשפחתו**. הקשה **המשנה למלך** (פ"ג מעבדים ה"ח), אמאי מייתי האי קרא דאיתא **לעיל** (טו) דמיירי במכרוהו בית דין שנים ושלוש שנים לפני היובל, דהיובל מוציא דליכא למעוטי מינה רציעה מכהן, הא בעי למייתי קרא ד"ואיש אל משפחתו תשובו" דמיירי בנרצע כדאיתא **לעיל** (טו). כיון שאינו שב למוחזק שבמשפחתו. ונשאר בצריך עיון.

(יב) **גמ', מהו ביפת תואר חידוש הוא לא שנה כהן ולא שנה ישראל**. דקדק **הפני יהושע**, מאי חידוש איכא גבי ישראל, הא מסקינן **בעבודה זרה** (לז:). דבנותיהן לא נאסרו מדאורייתא, אלא דרך אישות או זנות בפרהסיא כמעשה זמרי. אבל בזנות בצינעא, בית דין של חשמונאי הוא דגורו עלייהו. והביא **דהריטב"א** כתב דמה שבא עליה במלחמה הווי פרהסיא. [ועיין לקמן אות טז] אמנם כתב דלשיטת **הרמב"ם** שהביא (בעמוד ב') לענין מה שלא ילחצנה במלחמה שאסור לו לבוא עליה עד שיכניסה לביתו. ובודאי לשיטת **רש"י** (שם) שלא הותרה לו אלא לאחר כל המעשים. אי אפשר לומר כדבריו. ועל כן תירץ, דאיכא חידוש אפילו בביאה שניה דמותרת, כיון שנשאה דרך אישות. במה שמתגיירת על כרחך. עוד תירץ, דהחידוש, דאפילו אשת איש הותרה אף על גב דאיכא עשה ד"ודבק באשתו", כמו שכתבו **התוס' ד"ה אשת**.

(יג) **גמ', הואיל ואשתריא אשתרי**. הקשה **הרשב"א**, מאי שנה מהא דאיתא **ביבמות** (כ:). דיבמה מן האירוסין שריא לכהן גדול דבר תורה בביאה ראשונה, ומכל מקום אסורה בביאה שניה, ולא אמרינן כיון דאשתרי אשתרי. ותירץ, דהתם לא שרי לה קרא בהדיא, אלא דדרשא דרשינן דאתי עשה ודחי לא תעשה, ובביאה ראשונה דאיכא עשה שרי, ושניה דליכא עשה אסירא. אבל הכא דשרי לה בהדיא, ולא חילק בין ביאה לביאה, אמרינן הואיל ואשתרי אשתרי. והא לא דמיא אלא לאשת אח, דשריא בהדיא. ולא אמרינן ביאה ראשונה שריא שניה אסירא. והא דאסר שמואל, היינו משום דסבר דלא דמיא לאשת אח, דהתם מצוה רמיא עליה, וליכא למימר בביאה ראשונה רמיא עליה, ובביאה שניה אהדריה לאיסוריה, אבל יפת תואר לאו מצוה היא, שלא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע, וכיון שנתקררה דעתו בביאה ראשונה אסור.

(יד) **תוס' ד"ה בביאה, בתוה"ד**, התם היינו טעמא דהוי חידוש וכו' אבל הכא וכו'. הקשה **הגר"ע** (בקושיות עצמות), כיון דהיכא דאיכא חידוש אמרינן מה לי ישראל מה לי כהן, אמאי צריך לומר בביאה ראשונה דלא דברה תורה וכו', הא בביאה ראשונה הוי חידוש, ומה לי ישראל מה לי כהן. ונשאר בצריך עיון.

(טו) **גמ', כל היכא דקרינא ביה וראית בשביה**. הקשה **הרשב"א**, אמאי נקט קרא ד"זהבאתה" ולא נקט "ולקחת לך לאשה" דמפורש טפי, וסמין נמי ל"וראית בשביה". ונשאר בצריך עיון.

(טז) **גמ', בשעת שביה**. פירש **הרשב"א**, פרט לשנתן עיניו בה קודם שביה. והקשה, דשלא בשעת שביה נמי מדאורייתא בצינעא שריא כדאיתא **בעבודה זרה** (לז:). ותירץ, משום דבשעת מלחמה איכא ישראל טובא ואיכא פרהסיא אסירא, ואי לאו דשריא קרא קנאין היו פוגעין בו. [עיין לעיל אות יב]

(יז) **תוס' ד"ה אשת**, ואף על פי דאין אישות בכותית וכו' מכל מקום איכא עשה דודבק באשתו ולא באשת חבירו. הקשה **המקנה**, דאכתי לא מתרצי **לרש"י להלן** (כב). **ד"ה שלא ילחצנה**. דפירש, דביאה ראשונה לא הותרה אלא לאחר גירות, ולאחר גירות לא שייך אשת חבירו דפשיטא דכל גירות מותרת לישראל אפילו היה לה בעל בגיורתה, דכיון דמגיירה גופא אחרינא היא. וכתב, דצריך לדחוק דרש"י סובר **כיש מיישבים בתוס' להלן** (כב). **ד"ה שלא**, דכיון שנתגיירה בעל כרחך אינה גיורת גמורה, ומשום הכי דמי קצת

דף כב ע"ב

יד) גמ', תלמוד לומר מזוזה מה מזוזה מעומד אף דלת נמי מעומד. כתב בקנין פירות (עבדים פ"ג אות עט) בשם הדר זקנים מבעלי התוס', דדלת ומזוזה מעידים, ועדות צריכה עמידה.

טו) גמ', כתב המאירי, דבעינן נמי שתהא הדלת קבועה בבניינה כמזוזה ממש. [אמנם מרש"י ד"ה עקורה שהוסיף, "ומוטלת לארץ", לכאורה נראה דסובר, דבעינן שלא תהא מוטלת לארץ, אבל אינה צריכה להיות קבועה בבניינה. ולכאורה כן משמע לשון הברייתא "אף דלת נמי מעומד" ותו לא].

טז) גמ', כתב הלחם משנה (פ"ג מעבדים ה"ט), דדעת הרמב"ם (שם) דיש ב' עניינים. א. ההעמדה שמעמידו האדון. ב. הרציעה, לענין העמדה מזוזה ודלת שוים, שיכול להעמידו בין אצל הדלת בין אצל המזוזה, דכתיב "והגישו אל הדלת או אל המזוזה" דהיינו העמדה. והא דכתיב "ונתת באזנו ובדלת", איירי לענין רציעה, כי היכי דלא נימא דליהוי רציעה כהעמדה דדלת ומזוזה שוים, איצטרך קרא לומר דרציעה בדלת דווקא.

יז) גמ', כיצד בחזקה התיר לו וכו'. כתבו הרשב"א והרמב"ן, דהני מילי בהני מלאכות של עבד, אבל תפר או אפה לרבו אין זו חזקת העבדים, שאין אלו אלא אכילת פירות. והמגיד משנה (פ"ב ממכירה ה"ב) כתב, דהרמב"ם (פ"א ממכירה ה"ט) סובר, דקרקע נקנית באכילת פירות, והוא הדין לעבד. וכן כתב המאירי בשם חכמי ההר, דלא הזכירו מלאכות אלו בתוספתא (פ"א, ג) אלא משום דקל לעשותם במקום שקונה, ואינו צריך לילך למקום המלאכה, אבל כל שמתחיל במלאכתו אין לך חזקה גדולה מזו, שהרי הולכת כלים לבית המרחץ אינו תשמיש הגוף וכל שכן בהתחלת מלאכה. אמנם הכסף משנה (פ"ב ממכירה ה"ב) דייק מלשון הרמב"ם (שם) שכתב, שישתמש בו כדרך שמשמשין בעבדים, דמשמע דווקא תשמיש המיוחד לעבדות. וכתב, דשאני אכילת פירות קרקע, דבעת הנאתו מינכר לכל שהוא שלו, אבל כשתופר בנגד לא מינכר דתופר לרבו. אבל מלאכת עבדות הוי מעשה בגופו של אדון, והולך כליו אחריו למרחץ נמי כיון דאחריו הוא הולך מינכר שהוא שלו, דומיא דקרקע. וכן דחה המאירי.

יח) רש"י ד"ה מאי קאמר, מה ענין הגבהה דעלמא להגבהה דהכא וכו'. דקדק העצמות יוסף, אמאי לא פירש רש"י הקושיא, דכיון דתנא קמא לא אמר דחזקה גדולה מהגבהה, מה מחדש רבי שמעון. ותירץ, דרבי שמעון נתן טעם בדברי תנא קמא שאמר "כיצד בחזקה", והזכיר נמי הגבהה. דהיינו, דאינו ראוי שהגבהה תהא גרועה מחזקה, דהא הגבהה קונה בכל מקום. ומשום הכי מקשינן, מה ענין הגבהה דעלמא להגבהה דהכא, דהגבהה דעלמא לוקח מגביה וכו'.

יט) גמ', הגביהו רבו לו לא קנאו אמר רבי שמעון לא תהא חזקה גדולה מהגבהה. פסק הרמב"ם (פ"ב ממכירה ה"ב), דאם הגביה הרב את העבד קנהו. וכתב הראב"ד, דנראה, דלא גריס פלוגתא דתנא קמא ורבי שמעון, אלא גריס, "הגביה הוא לרבו קנאו". הגביהו רבו לו, אמר רבי שמעון לא תהא חזקה גדולה מהגבהה. נדהיינו, דהוה קשיא ליה איך שביק הרמב"ם לתנא קמא ופסק כרבי שמעון. אבל הרשב"א כתב, דקיימא לן כרבי שמעון, דהא אף במשיכה נקנה כמו שאמרו שמואל ורב אשי, וכל שכן בהגבהה.

כ) גמ', אלא מעתה שפחה כנענית תקנה בביאה. הקשה העצמות יוסף, הא איתא לעיל (ט): דמ"ובעלה" ממעטינן אמה העבריה שאינה נקנית בביאה, והכי נמי ממעטינן שפחה. ותירץ, דמאי דממעטינן היינו קנין ביאה, והכא מקשינן דתהא נקנית מטעם הגבהה, דמאי שנא מעבד כנעני שנקנה בהגבהה. וכן פירשו רש"י ד"ה שפחה כנענית ותוס' הרא"ש בשם הר"ר מאיר הלוי.

כא) גמ', שם. כתב המאירי, דיש שואלין, היאך מקשינן הכי, הא אף מכורה קודם לכן יוצאה בכך, דהבא על שפחתו יוצאה לחירות, משום דחזקה אין אדם עושה בעילתו ונות. וכתב, דאינה קושיא, דהני מילי במכורה קודם לכן, אבל בזו שמכין לקנותה בכך אינו בכלל הא חזקה, דהרי זה כמפרש שעושה על דעת קנין.

כב) גמ', מאן לימא לן דלאו הנאה אית להו לתרוייהו. הקשה בחידושי

ז) גמ', עד שיאמר וישנה וכו' עד שיאמר בשעת יציאה. כתב המאירי, אין העבד נרצע עד שיאמר וישנה "אהבתי את אדוני וכו'", כדי שלא יבהילהו בכך אלא יאמר מתוך מתינות וישוב הדעת. והוסיף, וכן הא דבעינן נמי שתי אמירות בסמוך ליציאתו, כדי שיראה שהדברים נאמרים בכונה גמורה.

ח) גמ', רבו אוהבו והוא אינו אוהב את רבו אינו נרצע שנאמר כי אהבך. הקשה הריטב"א בשם התוס', למה לי קרא, פשיטא שאינו נרצע אלא מדעתו ומרצונו. ותירצו, דהכי קאמר, דאף שהעבד רוצה לירצע משום עניות וכיוצא בזה ולא משום שאוהב את רבו, אינו נרצע.

ט) גמ', עמך במאכל עמך במשתה וכו'. כתב הריטב"א, דמסתברא, דלאו עמך ממש שיאכל מה שהוא אוכל, ואפילו פסיוני דחשיבא. אלא לומר שלא ינהג בו מנהג עבד כנעני כמו שפירטה הגמ' בתר הכי, שלא תהא אתה אוכל פת נקייה והוא אוכל פת קיבר.

י) גמ', מכאן אמרו כל הקונה עבד עברי בקונה אדון לעצמו. התוס' לעיל (כ). ד"ה כל הקשו, מאי אדון, די לו להיות כאדונו. ותירצו, דפעמים אין לאדון אלא כר אחת ואם שוכב עליו אינו מקיים "כי טוב לו עמך", ואם אינו שוכב עליו ואינו מוסר לעבדו זו מידת סדום, ועל כרחו ימסרנו לעבדו, והיינו אדון לעצמו. והקשה בחידושי המהרי"ט (שם כ), הא קיימא לן כרבי עקיבא בבבא מציעא (סב). דאמר "וחי אחיך עמך" חייך קודמים לחיי אחיך, והכי נמי נדרוש "כשכיר כתושב יהיה עמך" דהאדון קודם. ותירץ, דהתם מיייתרא ד"עמך" דרשינן הכי, והכא איצטרך "עמך" להא דדרשינן עמך במאכל עמך במשתה. והקשה, דנימא מסברא דלא חייבה תורה אלא כמותו משום דדיו לעבד להיות כרבו, ובאין לו אלא כר אחד יקחנו ולא יהא חייב לתת לעבד, כדאשכחן בעני דדרשינן "חייך קודמין". ותירץ, דשאני פקוח נפש דסברא הוא, דכמו שזה חייב להחיות חבירו כך חבירו חייב להחיותו. אבל הכא האדון חייב לעבד ואין העבד חייב לרבו. וכן תירץ המהר"ם ש"ף (בבא מציעא סב). עוד תירץ, ד"עמך" משמע שיהו שווין, ואם יש כר אחד משתמש הוא היום, והעבד למחר, וחזור חלילה לקיים "עמך", וכשהעבד משתמש בו מיקרי קונה אדון לעצמו. אבל להחיות חבירו לא שייך שיהו שוין, ומשום הכי אמרינן דחייך קודמין. ועיין שם עוד תירוצים.

יא) [שם]. עיין באות הקודמת. ועיין בפירוש הרמב"ן על התורה (ויקרא י"ט י"ח) במה שכתב להדיא דדינא דעמך הווי נמי שלא בענין פיקוח נפש. וצריך עיון].

יב) גמ', וצריכא דאי אשמועינן בניו משום דלא בני מיעבד ומיכל נינהו וכו' אבל בניו דדירכיהו להדורי אימא לא צריכא. כתב המשנה למלך (פ"ג מעבדים ה"א), דהא דמשמע שאם היו בני מיעבד ומיכל אין האדון חייב לזונם, היינו, אי לא כתב קרא "אשתו". אבל בתר דכתב קרא "אשתו", ואף דבת מיעבד ומיכל היא חייב לזונה, הוא הדין דחייב לזון הבנים שהם בני מיעבד ומיכל כל זמן שאין להם להתפרנס משל עצמם, משום שהאב נוהג לזון אף את בניו הגדולים כשאין להם להתפרנס משל עצמם. ואין לומר מה לאשתו שכן לאו דרכה לאהדורי, משום דנימא בניו הקטנים יוכיחו, דדירכיהו לאהדורי וחייב לפרנסם. והוסיף, שכן דעת הרמב"ם (פ"ג מעבדים ה"א), דפסק דחייב במזונות בניו ובנותיו, וסתם ולא קצב להם זמן. אבל הרמב"ן בפירוש התורה (שמות כא, ג) כתב, דאינו חייב במזונותם אלא בקטנותם, כל זמן שהאב מצוה או נוהג לזון אותם. וביאר המשנה למלך, דמה שכתב הרמב"ן "בזמן שהאב מצוה", היינו עד שש שנים שכופים את האב לזונם, כדאיתא בכתובות (סה:). ומה שכתב, "או נוהג לזון אותם", היינו משש שנים עד י"ב, דלא כייפינן ליה, אלא מייסרים אותו בדברים, שמא על ידי זה יכלכלם. ועיין באות הבאה.

יג) רש"י ד"ה דלאו בני מיעבד ומיכל נינהו, שקטנים הם. כתב המשנה למלך (פ"ג מעבדים ה"א), דעד י"ב שנים מיקרו קטנים. והראיה, מהא דאיתא בכתובות (נ). "עושה צדקה בכל עת" (תהילים קו, ג) זה הזון בניו ובנותיו כשהם קטנים, דמייירי עד י"ב שנים, דאי עד שש שנים תיפוק ליה דהוי חובה. והרמב"ן כתב, דדעת רש"י, דאף למסקנא אינו חייב במזונותם אלא בקטנותם. ועיין באות הקודמת.

דף כג ע"ב

(ח) רש"י ד"ה **כאשה דמי**, וד"ה או **דלמא**. כתב העצמות יוסף (בעמוד א'), דיש להסתפק בלשון רש"י, אי מפרש **כתוס' ד"ה** מהו בפירוש קמא, או כפירוש בתרא. **דברש"י ד"ה כאשה דמי**, כתב, "והיינו דקאמר על ידי אחרים" דמשמע שעיקר הבעיא אי הא דאיתא **במתניתין** (כב): "על ידי אחרים" היינו על ידי שליח, או לא. אמנם, מדלא הזכיר **ברש"י ד"ה** או **דלמא**, דאפילו עומד וצווח זכה. משמע, דלא סבר כפירוש השני. וכתב, דבדוחק נראה דסובר כפירוש השני, אלא דבעומד וצווח גרידא לא זכה. וכן דייק הר"ן (ח. מדפי הרי"ף) מלשון הרי"ף (שם). והוסיף העצמות יוסף, דאם נפרש דברי רש"י כפירוש קמא, צריך לומר דמאי דקאמר **ברש"י ד"ה כאשה דמי** "והיינו על ידי אחרים", כוונתו לומר ד"על ידי אחרים" היינו נמי בגוונא שעשאו שליח.

(ט) **תוס' ד"ה מהו, בסוה"ד**, היינו אפילו עומד וצווח כיון דאינו מטעם שליחות. תמה **המהר"ם**, דהא דסבירא ליה דבשטר על ידי אחרים או אפילו שלא מדעתו, היינו משום דזכות הוא לעבד **כדלעיל** (בעמוד א'), ואם כן, היכא דעומד וצווח שאינו רוצה הזכות היאך אפשר שיהא גט. ותירץ, דהשתא לא סבירא ליה דטעמא משום דזכות הוא לו, אלא משום דהואיל וקני ליה בעל כרחו מקנה ליה בעל כרחו, כדאמרינן **לעיל** (בעמוד א') לרבי מאיר אליבא דאביי בכסף. ומביאי, אי מטעם שליחות הוא, הואיל וזכות הוא לו, או אינו מטעם שליחות, ואפילו הוא חוב לו ועומד וצווח קונה עצמו על ידי אחרים, הואיל וקנו ליה בעל כרחו.

(י) **גמ', ישראל לא שויכי בתורת קרבנות כלל**. הקשה העצמות יוסף, הא איתא **בחולין** (לא): דשחיטה מותרת בזר. ותירץ, דמהקרבה ואילך קחשיב, דדמי לקבלת הגט מעבד, שהוא עיקר הדבר.

(יא) **גמ', ואמר ליה על מנת שאין לרברך רשות בו רבי מאיר סבר וכו' ורבנן סברי וכו'**. ביאר **הרא"ש** (סימן כט), דרבי מאיר סבר, דהוי כמו נותן מתנה לחבירו ואמר ליה יהא לך על מנת שלא יהא שלך, דקנה, דכל תנאי שסותר המעשה לא הוי תנאי. ורבנן סוברי, דאהני ליה תנאה. וביאר **הקרוב נתנאל** (שם אות ז), דכיון דרבנן פליגי בעלמא ארבי מאיר, ולא מצרכי תנאי כפול והן קודם ללאו, הכא נמי בהא דתנאי סותר המעשה, סבירא להו, דלא ילפינן מתנאי בני גד ובני ראובן. ועיין באות הבאה.

(יב) **גמ', ואמר ליה על מנת שתצא בו לחירות רבי מאיר סבר וכו'**. עיין באות הקודמת. והקשה **הפני יהושע**, לטברת **הרא"ש** (הובא באות הקודמת), אין מיושב הטעם לרבי אלעזר אליבא דרבי מאיר דאמר אפילו על מנת שתצא לחירות לא מהני, נדהא לא אמר יהא לך על מנת שלא יהא שלך דנימא דכי האי גוונא לא מהני. וכתב, דאפשר, דלא מהני, כיון דלא שייך לומר דהוי כאילו התנה עם האדון שיצא לחירות, משום דהוה ליה "על ידי אחרים" דמודה רבי מאיר דמהני. ומדקרי ליה "על ידי עצמו", על כרחך היינו דעיקר המתנה לעבד, ואילו אמר לאדון, הרי לך במתנה על מנת שתתן לעבד מי מהני.

(יג) **תוס' ד"ה ורבי**, אומר רבינו תם וכו'. כתב **הפני יהושע**, דלא נפקא מינה מידי אי הוה הלכה כרב ששת וכו' או כרבי אלעזר וכו', אלא משום דפשיטא ליה **לרבינו תם** דהלכה כרבי מאיר מסוגיא **דגדרים** (פח.). דמוקינן לרב כרבי מאיר, וקיימא לן כרב באיסורי. הוצרך להוכיח דלאו כרבי מאיר אליבא דרבי אלעזר, אלא כרבי מאיר אליבא דרב ששת.

(יד) **בא"ד, בתוה"ד**, דמשמע אבל אי אמר ליה על מנת שתצא בו לחירות אפילו רבי מאיר מודה דאהני ליה תנאה. אבל **הריטב"א** כתב, דלרבה אמר רב ששת אפשר, דהוא הדין דפליגי בעל מנת שתצא בו לחירות. והא דאוקי פלוגתייהו בעל מנת שאין לרברך רשות בו, להודיעך כוחן דרבנן, דאפילו בעל מנת שאין לרברך רשות בו אמרי דקנה עבד ולא קנה רבו. [ועיין באות הבאה].

דף כד ע"א

(א) **גמ', דאקני לה אחר מנה ואמר לה על מנת שתפדי בו את המעשר**. הקשה

מהרי"ט, דאיתא **בסנהדרין** (נח): "ודבק באשתו" ולא שלא כדרכה, ופירש **רש"י** (שם) ד"ה **שלא כדרכה**, דמתוך שאינה נהנית בדבר אינה נדבקת עמו. ותירץ, דאף דאית לה הנאה בקירוב בשר, חשיב עינוי. משום שהאשה מתאוה לביאה כדרכה, והוא עושה צרכיו ממקום אחר, ומשום הכי אינה נדבקת עמו.

(בג) **גמ', ועוד משכבי אשה כתיב וכו'**. הקשו **הדרכי דוד**, ו**הקובץ שיעורים** (אות קלד), מה ענין זה להיקש, דלא נאמר אלא לענין דיני ביאה והכא איירינן בקניינים. והניחו בצריך עיון.

דף כג ע"א

(א) **תוס' ד"ה ואיכא, בתוה"ד**, ומה שהחזיק בו מחיים לפי שהיה ירא שמא יקדמונו אחר ויזכה בו. ותירץ **המרומי שדה**, דאם כן לא היה צריך לגמור הקנין, אלא להפוך בו כדי שיהיה בו דין עני המהפך בחררה דאיתא **לקמן** (נט). דאסור לאחרים לזכות בו. והוסיף, דתוס' שהקשו אזלי לשיטתם **בתוס' (שם) ד"ה עני**, דליכא דין עני המהפך בחררה בזוכה מן ההפך.

(ב) **גמ', ושאני כסף הואיל וקני ליה בעל כרחיה מקני ליה בעל כרחיה**. ביאר **התוס' הרא"ש**, דהואיל דאי בעו הני אחרים לקנותו מהאדון לעצמם, לא היו צריכים לדעתו של עבד, קונים אותו נמי לעצמו בעל כרחו. וכן ביאר **הרש"ש**.

(ג) **גמ', אי הכי שטר נמי**. הקשה **הפני יהושע**, הא בשטר איכא גזירה שוה ד"לה" "לה" מאשה שאין יכול לזכות לה בגט. ותירץ, דפרכינן הכי, כיון דבשטר לא אמרינן האי סברא דהואיל וקני ליה בעל כרחו מקנה בעל כרחו, בכסף נמי ליתא להאי סברא. עוד תירץ, דסמין אהקישא דשטר לכסף כדאיתא **בגיטין** (מא:), יש להקיש נמי כסף לשטר.

(ד) **גמ', בכסף על ידי עצמו אין וכו' אי הכי אימא סיפא וכו'**. ביאר **העצמות יוסף**, דבהוה אמינא לא היה קשה הסיפא, דשפיר אמרינן בשטר על ידי אחרים, כיון דזכות הוא לעבד שיצא מרבו. ומשום הכי אמרינן "מכדי שמענא להו לרבנן דאמרי זכות הוא וכו'", ואתי שפיר האי מימרא עם הסיפא, אלא ארישא קשה. ושקלינן וטרינן, ומקשינן "אי הכי אימא סיפא וכו'", משום דלא שייך לומר "אף" בין בכסף ובין בשטר, דאם כן לערבינהו וליתנינהו כדפריך להלן. וכיון דבכסף אמרינן "אף", שטר לא מיירי ב"אף", אלא שטר על ידי אחרים ולא על ידי עצמו, והא קיימא לן דגיטו וידו באין כאחד.

(ה) **גמ', על ידי אחרים לא אמאי כו' מכדי שמענא להו לרבנן וכו'**. הקשה **התוס' הרא"ש**, דלמא הא דקאמרי רבנן על ידי אחרים לא מהני, היינו בעל כרחו, ומשום דפליגי בהא ארבי מאיר, כיון דלית להו הנך טעמי דאביי ורבא. ותירץ, דלא מסתבר דפליגי רבנן בהכי. עוד תירץ, דכיון דבשטר על ידי אחרים דקאמרי רבנן אין זה בעל כרחו, דהא שטר אינו מועיל בעל כרחו, יש לדקדק נמי גבי כסף דעל ידי אחרים כהאי גוונא.

(ו) **רש"י ד"ה והא קיימא לן**, כלומר והא מעשים בכל יום שהעבד מקבל את גיטו. כתב **הריטב"א**, דנראה מדבריו דליכא הכרח למילתא ממתניתין, ולא ממימרא. ואפשר דנפקא לן מדרתנן **בגיטין** (יג.), האומר תנו שטר שחרור זה לעבדי ומת, לא יתנו לאחר מיתה, הא מחיים נותנין ואפילו לעבד ממש, משום דגיטו וידו באין כאחד. עוד כתב, דאפשר דנפקא לן מדרתנן **בגיטין** (עו.) הזורק גט לאשתו והיא בתוך ביתה או בתוך חצרה הרי זו מגורשת, ושקלינן וטרינן, ואוקמה רבא (שם בעמוד ב') דגיטה וחצרה באין כאחד, וגמר לה מעבד שמקבל גיטו מטעמא דגיטו וידו באין כאחד. והוסיף, דאף דאיתא התם אוקימתא אחריתי, אנן אליבא דרבא דהוא בתרא והלכתא כוותיה פרכינן השתא.

(ז) **גמ', אף על ידי אחרים והא קא משמע לן דזכות הוא לעבד שיצא מיד רבו לחרות**. הקשה **העצמות יוסף**, הא השמיעונו רבנן **בגיטין** (יא:), דזכות הוא לעבד שיצא מתחת יד רבו, וכדמקשינן (ברייתא הסוגיא) "מכדי שמענא וכו'". ותירץ, דאתי לאשמעינן אפילו על ידי אחרים [שאינם שלוחי האדון, ודלא כמתניתין דגיטין (שם) דמיירי בשליח האדון], ומשום הכי נקטינן לשון "אף".

בשיעורי הגר"ד פוברסקי, דהכסף משנה מפרש, דלהרמב"ם יוצא מחמת העצם שבטלו ממלאכתו, כיון דהעצם נותן כח בשיניים, והרי הוא בטל ממלאכתו. אבל **המאירי** סבר, דלהרמב"ם יוצא מחמת השיניים עצמם. (ו) **רש"י** ד"ה **השתורה זכתה**, דכתיב בהדיא. **העיר המהרש"א**, דלפי זה לא איצטריך להך צריכותא דשן ועין דלעיל, משום דאיצטריך למכתב להו בהדיא לאשמעינן דלא צריכי גט שחרור. וכתב, **דלרבינו תם שבתוס' ד"ה הואיל**, שפירש, דגט זה אינו אלא מדרבנן נחא, דבלאו הכי לא בעו גט שחרור מדאורייתא.

יא) תוס' ד"ה הואיל, בתוה"ד, לכן נראה לרבינו תם וכו'. והקשה **התוס' הרא"ש**, הא רבי עקיבא ורבי טרפון בדאורייתא פליגי, ונמצא דאין זו הכרעה לחוק דברי רבי עקיבא, אלא טעמא אחרינא קאמר. ולכך פירש **כריב"א**. **יב) גמ', הכהו על עינו וסימאה כו' נגד עינו ואינו רואה**. ביאר **התוס' הרא"ש**, דהא דשינה לשונו, וגבי הכהו על עינו נקט "וסמאה", וגבי נגד עינו נקט "ואינו רואה". היינו משום, דהכהו על עינו הוא גורם הסימוי, אבל נגד עינו מה שאינו רואה איהו הוא דאפסיד אנפשיה.

יג) גמ', למימרא דקלא לאו כלום הוא כו' שאני אדם כו' כדתניא וכו'. הקשה **השער המלך** (פ"ה מעבדים ה"ז), כיון דמבעית את חבירו חייב לשלם את נוקו בדיני שמים, גבי עבד, אם רצה לצאת ידי שמים יהא חייב להוציאו לחירות, ולא נזכר בשום מקום דין זה. עוד הקשה, לשיטת **רש"י בבבא מציעא** (צא). **ד"ה רבא אמר**, דאי תפס מן החייב לו לצאת ידי שמים לא מפקינן מיניה, הרי העבד תפוס בעצמו, וכיון דהמבעית את חבירו חייב לצאת ידי שמים הא בעינן למימר, דהעבד יוצא לחירות. ונשאר בצריך עיון. **והקהילות יעקב** (סימן כח) תירץ, על פי **הנימוקי יוסף** (**בבא קמא** כא. מדפי הרי"ף) דסבר, דאדם החייב בדינא דגרמי לא הוי כאדם המזיק אלא כממונו המזיק, כיון שעושה שדבר אחר יזיק, וכן בגרמא דנויקין דפטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים, לא חשיב אדם המזיק כיון דהוא עצמו אינו עושה כלום, אלא עושה שאחר יעשה הזיק. ומשום הכי, המבעית את חבירו דחויבו בדיני שמים משום שגורם בקולו שהאדם השומע מיבעית נפשיה. ואם כן, בהכהו נגד עינו ונגד אוזנו לענין יציאת עבד בשן ועין, דיוצא רק אם האדון עצמו הפיל שינו וסימא עינו, אבל כששורו של האדון עשה כן אינו יוצא לחירות. משום הכי ליכא בדיני שמים יציאה לחירות, דלא הוי אלא כמעשה ממונו. וממונא שייך לחייבו בדיני שמים כיון דמתחייב תשלומין על מעשה שורו. אבל בעבד, אף תשלומי הזיקו ליכא, כיון דדמי חבלתו לרבו.

יד) [רש"י ד"ה שאני אדם, וכי מיבעית מדעתיה קא מיבעית שנותן לבו אל פחד קול הבא פתאום. ובבא קמא (צא). פירש **רש"י בדר"ה אחוז**, מעשה ידיה הוא. דהיינו דמעשה אחיזתו משווה ליה למעשה ידיה ולא גרמא.

טו) תוס' ד"ה מיבעי, בתוה"ד, ותימה וכו'. ותירץ **הרמב"ן** בשם **הראב"ד**, דהכא לאו משום כוונה פטרי רבנן, אלא משום ד"ושחתה" משמע שהיתה מתוקנת, ועכשיו שחתה, פרט לזו שלא היתה מתוקנת מעולם, ולא השתמש בה, שלא יצאה לאויר העולם. והקשה עליו, הא רבי אליעזר טעמא קאמר, "ושחתה" עד שיתכוין לשחתה, אלמא בכוונה תליא מילתא. ומשום הכי תירץ **כתוס' והרשב"א** תירץ, דהא דאיתא בגמ' "מיבעי להו לכדתניא רבי אליעזר אומר וכו'". לכדתני רבי אליעזר איצטריך להו, ולא כטעמיה. דאיהו משום כוונה, ואינהו משום "ושחתה" עד שישחית את המתוקן. ומשום דרבי אליעזר תני לה בהדיא, נקט דרבי אליעזר. עוד תירץ, דכל שאינה מתוקנת, אפילו נתכוין לחטטה לא קרינן ביה מתכוין לשחתה, ואין השחתה אלא במה שהוא מתוקן. ועיין באות הבאה.

טז) בא"ד, בתוה"ד, ויש לומר וכו'. הקשה **הרשב"א**, הא כוונת הנאה לא מהניא, כדאיתא בגמ', הרי שהיה רבו רופא, ואמר לו לכחול לו עינו וסימאה, לחתור לו שינו והפילה, שחיק באדון ויצא לחירות. ומשום דלא נתכוין לעין נמי, הא לא בעינן כוונה כדמשמע מהא דאיתא **בבבא קמא** (כו:), אמר רבה, היתה מונחת לו אבן בחיקו ולא הכיר בה מעולם, ועמד ונפלה לעין עבד, פלוגתא דרבן שמעון בן גמליאל ורבנן. וכיון דלא האי מהני ולא האי מהני, כי נרכביניה אמאי מהני. ומשום הכי תירץ **בהראב"ד** (הובא באות

הריטב"א, אמאי מוקמינן בעל מנת שתפדי בו את המעשר כרבי אלעזר **דלעיל** (כג:), ולא מוקמינן בעל מנת שאין לבעלה רשות בו כרבה אמר רב ששת (שם) דהלכתא כוותיה. ותירץ, דהכי עדיפא ליה, משום דבעל מנת שתפדי בו את המעשר אפשר דמודה רבה לרבי אלעזר דפליגי [כמבואר שיטתו באות הקודמת], אבל בעל מנת שאין לבעלה רשות בו וודאי פליגי רבי אלעזר. [ואף לשיטת **התוס' לעיל** (כג:)] **ד"ה ורבי**, דבעל מנת שתצא בו לחירות פליגי רבה ארבי אלעזר. הא פירשו **תוס' ד"ה אלא**, דכד אוקמינן בזווי דידה ומעשר דידה, היינו בהקנה לה אחר על מנת שאין לבעלה רשות בהם, ועלה אקשינן איש אמר רחמנא ולא אשה, ומשום הכי מוקמינן השתא בעל מנת שתפדי את המעשר].

ב) גמ', אמר אביי איפוך. פירש **הריטב"א**, איפוך בתרייתא, דהיינו מתניתא דפרכת מינה, דהכי עדיף מלאמר דמתניתין לא תריצא. ועוד, דבכל דוכתא מפכינן בתרייתא, שכן דרך כל אדם לקיים דבריו ולסתור ולהפך דברי המקשה.

ג) תוס' ד"ה אלא, בתוה"ד, כיון דלאו בת לימוד היא ליתיה בדיני מעשר. הקשה **הרש"ש**, ד"למען תלמד ליראה" כתיב בהעלאת גוף המעשר לירושלים, ולא בפדייתו, ואמאי נמעטה מכל דיני מעשר. ונשאר בצריך עיון.

ד) בא"ד, בתוה"ד, הוה מצי למעוטי אשה מחומש וכו' נחא ליה למינקט איש ולא קטן למעוטי לגמרי. הקשו **הרמב"ן והרשב"א**, כיון דאיצטריך למיכתב "איש" למעט את הקטן, מנא לן מיעוטא דאשה שאינה מוספת חומש. ותירצו, דקטן לא צריך קרא, ועיקר "איש" אתי למעט את האשה.

ה) בא"ד, ומה שפירש בקונטרס בזווי דידה היינו נכסי מלוג לא נהירא וכו'. וכן הקשה **הרמב"ן**. ותירץ, דמייירי כגון שנתן לה הבעל במתנה, שאינו אוכל פירות, כדאיתא **בבבא בתרא** (נא:). אי נמי, כגון שמכרה כתובתה בטובת הנאה, שאין לבעל בהן פירות, כדאיתא **בבבא קמא** (פט:). אי נמי, בכותב לה דין ודברים בארוסה, או בנשואה וקנו מידו, כדאיתא **בכתובות** (פג:).

ו) בסוה"ד, דהא פרשינן לעיל שאין הבעל אוכל פירות. הקשה **העצמות יוסף**, הא, **תוס' לעיל** (כג:)] **ד"ה ורבי** (בנמשך לעמוד הבא באמצעו) לא פירשו הכי, אלא, שהבעל אוכל פירות. ותירץ, דאפשר, דבנותן לה בסתמא הבעל אוכל פירות, ובנותן לה על מנת שאין לבעל רשות בה, אין הבעל אוכל.

ז) תוס' ד"ה ותנא, ותנא דידן דלא תנא להו וכו'. הקשה **העצמות יוסף**, נימא תנא ושייר, ושייר נמי חליפין דקונה עצמו בהם, כמו שכתבו **התוס' לעיל** (ח:)] **ד"ה ומאי**. ותירץ, דחליפין לאו שיורא הוא, דכיון דלא שייך לשנותם ברישא בהנך דנקנה לרבו, כדאמרינן **לעיל** (כב:), דמילתא דאיתא במטלטלין לא קתני. לא קתני להו נמי כסיפא, אף על גב דבהא לא שייך לומר מילתא דאיתא במטלטלין וכו'.

ח) בא"ד, שם. והרמב"ן (כב:)] בשם **תוס' חכמי הצרפתים** תירץ, דבקנסא לא קמייירי, שאם הודה פטור. אי נמי, לא שנו במשנתנו אלא מה שיש בו חילוק בין על ידי עצמו בין על ידי אחרים, כגון כסף ושטר.

דף כד ע"ב

ט) גמ', אי מה הפרט מומין שבגלוי ובטל ממלאכתו ואינו חוזר וכו'. פירש **רש"י ד"ה יוצא בו, בתוה"ד**, ואף על גב דליכא ביטול מלאכה, דהא עצם דוקן לאו מידי הוי עביד, כיון דבגלוי הוא ואינו חוזר הרי הוא כעשרים וארבעה ראשי איברים. אבל **הרמב"ם** (פ"ה מעבדים ה"י) כתב, דיצא לחירות, משום שביטל מעשה השיניים הקבועים באותו עצם. ופירש **המאירי**, דכתב כן, משום שאינו יוצא לחירות מצד העצם, שהרי אין כאן חיסור אבר, ולא ביטול מלאכת עצמו, אלא מצד שביטל מעשה השיניים שהם קבועים באותו עצם. ותמה **הכסף משנה** (שם), דבגמ' מפורש דתלישת העצם אין בה ביטול מלאכה, ואפילו הכי יוצא לחירות. וכתב, **דהרמב"ם** מפרש הא דאמרינן אי מה הפרט מפורש וכו', דתלש בוקנו ודלדל בו עצם, אף על פי שבטלו ממלאכתו, ואין סופו לחזור, כיון שאינו בגלוי שהרי העור מכסה, לא היה יוצא לחירות אי לאו ריבויא ד"לחפשי ישלחנו". וביאר

הקודמת).

(ז) גמ', ויבשה גפה. כתב הרשב"א בשם הראב"ד, דאף שעדיין מחובר בגופו, מחוסר אבר מיקרי, כיון שכל כוחו של עוף בכנפיו, ויבשו.

דף כה ע"א

(א) רש"י ד"ה קרנונא, וישוב קרנות אתה ולא בעל תורה. הקשה הריטב"א, לפי זה, מה ענין קרנונא אצל המנונא. ותירץ, ד"המנונא, לשון יתד נאמן בבית המדרש, והיפך קרנונא.

(ב) רש"י ד"ה אין מטמאין, שם אחד מן הנגעים כדכתיב ומחית בשר. העיר הרשב"ש, דשמות הנגעים אינן אלא ד', בהרת ותולדתה, שאת ותולדתה, ו"מחיה" אינה אלא סימן טומאה בהן כמו שיער לבן ופשיון.

(ג) רש"י ד"ה אף כל, בתוה"ד, ואף להוציא כל הלשון אינו יכול וטבילה למקצת לא אשכחינן, אבל נגיעה בכל שהוא היא נגיעה. הקשה התוס' הרא"ש, מה שייך למימר הכא אין טבילה במקצת, דהיינו דווקא בכלי ואדם טמאים צריכים לטבול כולו כאחת, אבל הכא יטביל מן הלשון מה שיוכל להוציא ממנו לחוץ. ולכך פירש, דהכא דומיא ד"בשרו" בעינן דכולו מאבראי, אבל לשון ושיניים שהם בתוך הפה, לא בעינן שיבוא בהם מים. אבל לענין טומאה, בר נגיעה בלשון הוא, כיון שלפעמים הוא מוציא לשונו לחוץ.

(ד) גמ', ונמצא לה עצם בין שיניה. הקשה הריטב"א, הא שן גלוי טפי מלשון, מדקאמר בן עזאי אף הלשון, וקאי "אף" אשאר ראשי איברים דמודה תנא קמא, והיכי מקשה משן אלשון. ותירץ, דלענין טבילה כיון דכתיב "ורחץ בשרו במים" מה בשרו מאבראי אף כל מאבראי, כך דומה השן ללשון, ואם השן צריכה טבילה גם הלשון צריכה, שא"א להטביל השיניים בלא הלשון.

(ה) גמ', מקום הראוי לבוא בו מים בעינן כדדברי זירא וכו'. הקשה הרשב"א, מה הדמיון לרבי זירא, הא התם בעינן ראוי לטבילה, וצריכה טבילה לכתחילה. אבל הכא אין צריך ביאת מים אפילו לכתחילה, ואם כן, אמאי הוצרך למקום הראוי לביאת מים. ותירץ, דמדרבנן בעלמא הוא, לפי שדבר תורה צריך כל גופו טבילה, התקינו שלשון ושיניים שפעמים מגולין, יהיו ראויין לבוא בהן מים. עוד תירץ, על פי מה שכתבו התוס' ד"ה כל (בנמשך לעמוד הבא), דנפקא לן בטבילה ראוי לביאת מים מ"כל בשרו", ד"בשרו" ממעט בית הסתרים, ו"כל" מרבה אותם, שיהיו ראויין לביאת מים.

(ו) תוס' ד"ה כל, (בנמשך לעמוד הבא), בתוה"ד, עוד יש לומר דאיכא נפקותא וכו'. הקשה העצמות יוסף, השתא שמביאו בשני כלים היאך נמלט מפסול, דייטור שמנו. ואין לדחוק דמתניתין לא סברה כהאי תנא. ותירץ, דהא דהוה מותר שמן היינו משום דאומדנא דמוכת, דהמתנדב מנחה גדולה היינו על דעת להביאו בכלי אחד שיוכל לבלוג אחד אם אפשר, וכיון דלכתחילה צריך ב' כלים, ולוג לכל כלי, הוי מותר שמן דפסול. אבל לפי האמת שאפילו בדיעבד פסול, מעולם לא נדר אדם אלא על דעת להביאו בשני כלים ובשני לוגין שמן, ומשום הכי לא הווי מותר שמן.

(ז) בא"ד, (בנמשך לעמוד הבא), בתוה"ד, וכתיב וידיו ודרשינן מה ידיו מאבראי. תמה העצמות יוסף, דבגמ' איתא, דנפקא לן מ"בשרו", מה בשרו מאבראי. ותירץ, דאי מ"בשרו" לחודיה, אתינן לרבוויי אפילו בית הסתרים, דהא מיקרי בשרו, אמנם מדכתיב "וידיו", דרשינן מה בשרו מאבראי וממעטים בית הסתרים.

דף כה ע"ב

(ח) רש"י ד"ה בהגבהה, ולא במשיכה. דקדק העצמות יוסף, דהיה לו לומר ולא במסירה, וכל שכן דלא במשיכה. ותירץ, דכיון דרבי מאיר ורבי אליעזר אתו לפלוגי אחכמים דאמרי במשיכה, נקט רש"י לשון החולק עליהם.

(ט) תוס' ד"ה בהמה (השני), בתוה"ד, דקאמר התם ספינה נמי תקני במסירה משמע עם המשיכה. כתב הרשב"ש, דלכאורה נראה דדייקי מהא דנקטינן "נמי". והעיר, דקתני התם דאותיות נקנות במסירה, ופרכינן, דספינה נמי תקני במסירה, והיינו כמו אותיות. וכתב, דיש לפרש דיוקם מדלא קאמר

"ספינה נמי לא תקני אלא במסירה". וכן כתבו התוס' בבבא בתרא (עו.) ד"ה ספינה.

(י) בא"ד, בתוה"ד, דמשיכה חשיבה מן המסירה כו' ופירש רשב"ם התם, מסירה קונה ברשות הרבים משום דלא אפשר למקנייה התם במשיכה וכו'. הקשה הר"ן (ט: מדפי הרי"ף), דבכלל משיכה איכא מסירה, דכיון דבמסירה לא בעינן שימסור אותה המקנה מיד ליד, אלא שיתפסנה הקונה ברשותו, כיון שמשכה הרי כבר תפש אותה. ותירץ, דכיון דמשך, גלי אדעתיה דלא ניחא ליה דליקני במסירה אלא במשיכה, ומשיכה ברשות הרבים לא מידי הוא.

(יא) רש"י ד"ה הדר ביה, בתמיה עד הכא שמואל קאמר לה. והר"ן (ט: מדפי הרי"ף) כתב, דמגירסת הרי"ף (שם) נראה, דתלמידי דרב אהדרו לשמואל דרב נמי במסירה היה רגיל לומר, אלא דהדר ביה. נדהרי"ף גרס, "והא אנן במסירה תנן איהו נמי במסירה קאמר ביה ודהר ביה הוא דאמר כי האי תנא וכו'". והיינו, דשמואל הקשה, הא אנן במסירה תנן, ותלמידי דרב אהדרו ליה, איהו נמי במסירה וכו'.

(יב) גמ', רבי שמעון אומר זו וזו בהגבהה. כתב הרשב"א, דמסתברא, דרבי שמעון לא פליג אלא בבהמה משום דאפשר לה בהכי, ואפילו פיל כדמשנינן לקמן (כו.). אבל בספינה וכלים גדולים שאי אפשר להן בהגבהה, מודה דבמשיכה או במסירה קנה, דרבי שמעון אינו חולק לבטל כל הקניינים חוץ מהגבהה.

(יג) גמ', אלא מעתה פיל לרבי שמעון במה יקנה. הקשה העצמות יוסף, דלשון "אלא מעתה" לא שייך הכא, כיון דהך קושיא אברייתא קיימא. ותירץ, דלולי דברי רב, הווי אמנא דהך ברייתא משבשתא היא, אבל השתא דרב סבר כהך תנא פרכינן.

(יד) תוס' ד"ה שמעת, בסוה"ד, והוי מצי למדחי כו' כדאיתא בפרק הספינה. אבל הריטב"א כתב, דלא משנינן הכי, דאם כן, הרי השאיל לו מקום והרי זה בכלל שוכר את מקומו.

דף כו ע"א

(א) רש"י ד"ה בחזקה, רפק ביה פורתא. הרמ"א (חו"מ סימן קצב סעיף י"א) פסק, דהני מילי אם מהני לקרקע, אבל חפר מעט לא קנה, אלא בשדה העומד לחרישה. וביאר הנתניבות המשפט (שם בחידושים סקט"ו), דאתי לאפוקי שדה בשנה שמוביר אותה ואינה עומדת לחרישה.

(ב) בא"ד, בתוה"ד, או דיש אמצרי. התוס' רי"ד הקשה הא "דייש אמצרי" לא הוי חזקה לקנות, כמבואר בתוס' בבא קמא (ט:). ד"ה משהחזיק. והרשב"ש ציין לתוס' בבבא מציעא (יד). ד"ה עד, שכתבו, דחזקה ד"דייש אמצרי" לא אשכחן בשום מקום דהוי קנין, אלא דאחר שקונה בקנין גמור ו"דייש אמצרי" אינו יכול לחזור בו, כיון שראה אותה והתישבה על לבו. והרמב"ם (פ"א ממכירה הי"ג) פירש, "דייש אמצרי" היינו, דדש את המיצר שבין שתי השדות ונעשו שתייהן כשדה אחד דמהני בכהאי גוונא לקנין.

(ג) מתני', שאין להם אחריות אין נקנין אלא במשיכה. כתב הריטב"א (כה:), דהוא הדין במסירה או בהגבהה, כל חד וחד כדיניה, ולא נקט משיכה אלא לאפוקי כסף ושטר וחזקה, דאיירי רישא לענין קרקעות. והא דלא תני הגבהה שהיא גדולה שבכולם, משום דאיכא למימר שמשכה נוהג קניינה יותר, לפי שהיא בדברים בינוניים, שאינם קלים ואינם כבדים. אי נמי, לריש לקיש דמשיכה מפורשת מן התורה, הרי היא עיקר, דכתיב "או קנה מיד עמיתך" דבר הנקנה מיד ליד, היינו משיכה. דהגבהה אין אני קורא בה "מיד עמיתך", שעדיין ביד עמיתך היא כשלא משכה לרשותו, וכל שכן מסירה שלא זו הדבר הנקנה ממקומו. ולרבי יוחנן דמשיכה מדרבנן, שמא יאמר לו נשרפו חיטיך בעליה. עיקר התקנה היא משיכה, המביאה לרשותו, ויצא מידי טענת נשרפו חיטיך. אבל בהגבהה ומסירה יכול לומר לו נשרפו חיטיך בעליה, אלא דרבנן לא חשו משום דמסירה לא שכיחא, שאינה אלא בדברים כבדים וברשות הרבים, והגבהה נמי, כיון שהגביהו ובא לרשותו כשחזר והניחו למקומו, הרי הוא כחזרו ומפקידו אצלו.

יב) תוס' ד"ה מעשה, בתוה"ד, אדרבה גרע טפי שמא יאכלו בני ביתו הכל ואף העישור עצמו. תמה הרש"ש, במאי גרע, הא טבול למעשר ראשון נמי במיתה, כמעשר ראשון שטבול לתרומת מעשר וכתרומה עצמה. ואדרבה תרומה עצמה לרב בסנהדרין (פג:): אינה אלא בלאו לזרים. עוד הקשה, הא כשיאכלו הכל אין כאן מעשר, דהא אמר "שאני עתיד למוד" ולא יבוא לידי מדידה זו, אם כן וודאי תיקן באם ישתירו כדי מעשרות. ונשאר בצריך עיון.

דף כז ע"א

א) רש"י ד"ה חוזר בשטר, אם אומר אין רצוני שתהא לו ראייה בידו. פירשו הרשב"א והרמב"ן, משום שאין העדים אלא שלוחיו של מקנה, וכל זמן שאינו רוצה שיכתבו בטלה שליחותן. [וכן משמע מרש"י ד"ה ע"מ וכו']. וכתב הרמב"ן, דדעת הרב שמואל רומרוגני, דאפילו קנו מידו חוזר בשטר. ואף על גב דאיתא בבבא בתרא (מ.) סתם קנין לכתובה עומד, היינו לומר שכותבין ואין צריכין לימלך בו, אבל אם חזר ואמר להם שלא לכתוב אין כותבין. אבל הגאונים סוברים, דכיון דסוף קנין לכתובה עומד כותבין בעל כרחו, דמשקנו מידו אין יכול לחזור בו כלל. והוסיף, דלפי הגאונים, הא דלא אמרינן הכא ד' שטרות הם, וליחשוב נמי קנו מיד מוכר ללוקח. משום, דההיא כבר קנה הכל, ואינו דומה לג' דקתני הכא. ועוד, דהיינו אינו חוזר לא בזה ולא בזה, ושנים בחד גוונא לא חשיב.

ב) תוס' ד"ה חוזר, ואם תאמר ומה ירויח בזה אם יחזור בשטר כיון שלא יחזור בשדה ויש לומר וכו'. והתוס' בבבא בתרא (עז.) ד"ה חוזר, תירצו בשם רבינו תם, דמיירי בשטר מתנה, ולא ניהא ליה דליפוש שטרא עילויה, דהעולם לא ידעו שהוא שטר מתנה, אלא יסברו שהוא שטר חוב או שטר מכר ושעבד קרקעותיו, ולא יקנו ברצון ממנו לפי שיראים שיטרפו מהן. אבל בשטר מכר אין יכול לחזור בו, דמסתמא אדעתא דכתיב ליה שטרא זבין ליה. והריטב"א כתב, דקושיא ליתא, דהא תלמודא דינא קתני, בין דמהניא ליה חזרתו בין דמפסיד בה, וכיון שאמר לעדים שלא לכתוב אין להם לכתוב, ואי כתבי לא מהני.

ג) רש"י ד"ה נקנה השטר, כגון שאמר לו זה קני קרקע בחזקה והשטר עמה. וכתב הרש"ש (בבא בתרא קנא.), דכן דעת הראב"ד (פ"ו ממכירה הי"ד). וביאר המגיד משנה (שם), דאף דשטרי מכר ומלוה אינן צריכין הקנאה ללוקח או למלוה, אלו שלא נכתבו לתתם ללוקח אלא למוכר שהרי אין הלוקח עמו, כשהמוכר רוצה להקנותם ללוקח, צריך להקנותם לו אגב קרקע. ועיין באות הבאה. אבל הרשב"ם בבבא בתרא (קנא.) ד"ה כיון שהחזיק, והרמב"ם (פ"ו ממכירה הי"ד) סוברים, דכשהחזיק הלוקח בשדה נקנה לו השטר בכל מקום שהוא, דאין אדם יכול לעכבו, דלדעת כן מכר לו את השדה שיזכה הלוקח בשטר הנכתב לו לשמו, וכשהחזיק בשדה נקנה לו השטר, [ולא צריך לומר קנין]. והתוס' בניטין (כב.) ד"ה החזיק נסתפקו, אי לא בעינן לומר קני משום דכיון שהחזיק בקרקע נקנה השטר בכל מקום שהוא, או משום דשטר אפסרא דארעא הוא. ונפקא מינה, לשאר דברים שאינם שטר, כגון שהחזיק בורעים אי קנה עציץ.

ד) גמ', והא עלה קתני זו היא ששינונו נכסים שאין להם אחריות וכו'. הקשה הרש"ש (בבא בתרא עז:), הא רישא דמתניתין לעיל (כו.) דקתני, ושאין להם אחריות אין נקנין אלא במשיכה, לא מיירי בשטר, דהא לכולי עלמא אין נקנין במשיכה גרידא כדאיתא בבבא בתרא (עו.). ואם כן, מנא לן דבסיפא נכללו נמי שטרות. ותירץ, משום דשטר שנכתב על שמו של הקונה, וודאי דנקנה נמי במשיכה.

ה) גמ', והלכתא צבורים לא בעינן אגב וקני בעינן. פסק השולחן ערוך (חור"מ סימן רב סעיף ב'), במה דברים אמורים [דהקונה קרקע באחד מדרכי הקניה כיון שקנה קרקע קנה המטלטלים], כשהיו אותם המטלטלים צבורים באותה קרקע, אבל אם היו במקום אחר צריך שיאמר לו קנה מטלטלין אגב קרקע וכו' ואם לא אמר ליה קנה אגב קרקע לא קנה, מאחר שאינם צבורים בתוכה. וכתב בבניאור הגר"א (שם סק"ד), דמשום הכי אמרינן בגמרא "והלכתא צבורים לא בעינן" אף על גב דאיפשיט לעיל דשמע מינה לא בעינן

ד) גמ', אלא מהכא ואקח את ספר המקנה. הקשה הרשב"א, הא התם כסף הוי, דכתיב "ואשקלה לו את הכסף". ותירץ, דעיקר קניה בשטר הוי, דכתיב "ספר המקנה", אבל כסף דמים בעלמא הוא ולא לקנין. והריטב"א תירץ, דלישנא דקרא דייק דקרי ליה "ספר מקנה", אלמא שטר לחוד קונה. והוסיף, דאף על גב דאמר שמואל שלא קנה עד שיתן דמים, מכל מקום לכי יהיב דמים קני בשטרא. ועוד, במוכר שדהו מפני רעתה קונה בשטר לחוד, והכא מיירי במוכר שדהו מפני רעתה, דכתיב "הנה הסוללות באו העיר ללכדה".

ה) גמ', ובחזקה וכו' במה ירשתם בישיבה. הקשה הפני יהושע, אמאי הוצרכו לחזקה הא בגורל ואורים ותומים נתחלקה הארץ. ותירץ, דלמאן דאמר דנתחלקה ליוצאי מצרים וודאי היה הגורל לשמות מטות אבותם, ומה שנטלו אחר כך, מירשת אבותם חלקו, וזכו כל אחד בחלקו בחזקה. ולמאן דאמר לבאי הארץ נתחלקה, מסתמא חלקו לשמות מטות אבותם בשעת ביאתן ממש, והרבה מאותן באי הארץ מתו בשבע שבישו ושבע שחילקו וירשו בניהם וחילקו בחזקה. עוד תירץ, דגבי בני גד ובני ראובן לא אשכחן גורל. ואף על גב דקרא ד"במה ירשתם" היינו בשאר שבטים, מכל מקום אותן השבטים זכו בחלק בני גד ובני ראובן בארץ כנען בחזקה.

ו) גמ', מנהני מילי אמר חזקיה דאמר קרא ויתן להם אביהם מתנות וגו' עם ערי מצורות ביהודה. כתב הפני יהושע, דאין לומר דמדין חצר קנו המטלטלין שבתוכו. משום, דאם כן איפכא מיבעי ליה "ויתן להם ערים מצורות עם מתנות", כיון דעיקר המתנה היה ערים מצורות והמטלטלין טפלין. ומדהקדים הכתוב הטפל לעיקר, היינו משום דבמטלטלים אגב מקרקעי הקנה להם, שצריך להקדים בדבריו המטלטלים קודם לקרקע, בהאי לישנא ממש "מטלטלים אגב קרקע". עוד כתב, דנראה דמייתורא ד"עם" קדריש, דהוה ליה למכתב "וערים מצורות", אלא על כרחך לאשמועינן האי דינא קא אתי.

ז) גמ', איבעיא להו בעינן צבורים או לא. הקשה הפני יהושע, אי סלקא דעתך דבעינן צבורים, מאי אהני לן הא דמטלטלים אגב קרקע, תיפוק ליה דבלאו הכי קני מדין חצר. ותירץ, דשפיר איצטריך אגב קרקע היכא שאין החצר משתמר לא לדעת הקונה ולא לדעת המקנה, ואין הקונה עומד בצד שדהו, דבכהאי גוונא לכולי עלמא לא מהני מדין חצר.

ח) תוס' ד"ה קרקע, בירושלמי וכו' ותימה דהא חטיה וכו'. ביאר המהר"ם, דהוצרכו התוס' להקדים הא דמייתי מירושלמי (פ"ג ה"ז), משום דבלא זה הוה אמינא דג' טפחים נמי מיקרי כל שהוא, ולא הוה קשה מידי מהא דמוקי בבבא בתרא (כו:) בחטיה. אבל השתא דדחיק לאוקמי בירושלמי בקנה אחד ובו חמשה שבולות, הקשו התוס', כיון דמשמע דכל שהוא ממש קאמרינן.

דף כז ע"ב

ט) גמ', מה עשה הלך ולקח בית סלע סמוך לירושלים. פירש רש"י ד"ה ולקח לו, דסלקא דעתין דלקח קרקע מלא רוחב סלע שהוא מטבע. והקשה העצמות יוסף, למה ליה שיעור סלע, הא קרקע כל שהו סגי לקנות עמה נכסים שאין להם אחריות, כדקתני מתניתין לעיל (כו.). ותירץ, דאמרו לו דצריך שיקנה על גבי קרקע, ובכל שהוא הוי סגי, אלא שהוא חשב דלא סגי אם לא יקנה איזה שיעור מהקרקע, ומשום הכי לקח שיעור סלע.

י) גמ', ואמר צפוני זה לפלוני ועמו מאה צאן. כתבו הרשב"א והריטב"א, דצפוני לאו עיכובא הוא, שאין אגב צריך יחוד מקום בדרום או בצפון, והכא לפי שהקרקע עצמו היה מחלק ביניהם, סיים להם הקרנות.

יא) רש"י ד"ה הכא נמי ליתיה, בסוה"ד, ואחר לא היה שם שחפץ בהנאתו של קונה ליתן כליו בשבילו. הקשה הרמב"ן, הא יכול היה המקנה להקנות סודרו לאחר ויחזור ויקנה בו. עוד הקשה, דסתם חליפי סודר הוי על מנת להחזיר, כדמוכח לעיל (ו:), ונמצא שאינו מפסיד כלום. וכן הקשו הריטב"א והרשב"א. וכתב הרשב"א בשם הראב"ד, דלא היה מי שיטרח בשביל הקונה. והקשה עליו הרשב"א, הא במשיכה איכא טירחא יתירא ואפילו הכי מקשינן "וניקנינהו ניהליה אגב אחר". ומשום הכי פירשו כגירסת רוב ספרים שבתוס' ד"ה ה"ג.

כתב, דהא דקתני "ואמר לו זו קני" לאו דווקא, אלא מיירי דאמר ליה "החזק בזו קני", אבל "זו קני" אף בשדות לא קנה, שהרי פירש זו קני ולא אחרת. (ג) גמ', אמר עולא מנין לגלגול שבועה מן התורה שנאמר ואמרה האשה אמן אמן. כתב הריטב"א, דאף דבעלמא גמרינן גלגול שבועה מסוטה, מכל מקום אין בית דין פותחין לגלגול עד דטעיין תובע, משום דאין אנו כעורכי הדיינין. אבל בסוטה, הכהן פותח הגלגולין מעצמו, משום דהוי איסורא וחשיב כבעל דבר, דכל ישראל ערביין זה לזה לאפרושיה מאיסורא. והאור זרוע (בבא מציעא אות ב') כתב, דילפינן מסוטה לכל שבועות דאורייתא דפותחין בגלגול מעצמן, ורק בשבועות דרבנן אין פותחין, משום דלא הוי דומיא דסוטה דהוי שבועה דאורייתא. והרמב"ם (פ"ד מסוטה הי"ז) כתב, דגם בסוטה רק הבעל יכול לתבוע שבועה בגלגול. והרא"ש (בבא מציעא פרק א' סימן ד) כתב, דבין בסוטה ובין בעלמא בית דין משביעין בלא תביעת הבעל דבר. ועיין בבניאר הגר"א (סימן צד סק"ד) שכתב שהוא מחוייב בית דין כמו שבועת העדות.

(יד) תוס' ד"ה ונקה, ואם תאמר לוקמה כגון שבא עליה בשוגג שלא ידע עד לאחר מכאן דנסתרה דכהאי גוונא מנוקה מעון חשיב ליה. כתב הפני יהושע, דלולי דבריהם היה נראה לומר, דלמאי דמוקי על ידי גלגול, אפילו אם תמצי לומר דלאו מנוקה מעון מיקרי ואין המים בודקין אותה, אפילו הכי היה מגלגל עליה שבועה זו, שמא מחמת השבועה תודה כמו שאר שבועות ממון. והוכיח, דאי לא תימא הכי, מאי קאמר לה הכהן "מבלעדי אישך" לאפוקי שקדמה שכיבת בעל לבעל, תיפוק ליה דאפילו הכי היה משביע בכך על ידי גלגול, והכי נמי יבדקו אותה המים. אלא על כרחך בקדמה שכיבת הבעל לא היו המים בודקין אותה, והוצרך הכהן להודיעה שלא תוציא לעז על מים המרים.

(טו) גמ', אשכחן סוטה דאיסורא ממונא מנא לן. הקשה הפני יהושע, הא איתא בשבועות (לו): דסוטה איסורא דאית ביה ממונא הוא, ופירש רש"י (שם) ד"ה ושאני סוטה משום דאיכא גביית כתובה. ותירץ, דהכי מקשינן, מנא לן דגלגול משום ממון הוא דילמא משום איסורא לחוד. ועיין באת הבאה.

(טז) גמ', שם. כתב הפני יהושע, דמצינן למילף גלגול שבועה בממון מהא דמגלגלין אשומרת יבם, דלמאן דלית ליה דרב המנונא דשומרת יבם שזינתה אסורה ליבמה, אם כן עיקר שבועה דשומרת יבם היינו להפסידה כתובה לחוד. ודחה, דאכתי מעיקר קרא לא מצינן למילף גלגול שבועה דממון, דהיא גופא מנא לן לאוקמי קרא ד"אמן אמן" לענין שומרת יבם כיון דאיכא לאוקמי לענין ארוסה לחוד.

צבורים בה. והוסיף, דלפי זה אתיא מתניתין דרבן גמליאל חוקנים (מעשר שני פ"ה מ"ט) דמייתין לעיל (כו): כפשטה, דלא אמר "אגב", אלא "ומקומו מושכר לו" דווקא.

(ו) גמ', איבעיא להו שדה במכר ומטלטלין במתנה מהו. כתב התוס' הרא"ש, דמיבעיא, כיון דאגב הוא קנין גרוע, אין לנו לומר אלא כמו שמצינו ביהושפט (דברי הימים ב כא, ג) שהיה הכל במתנה, והוא הדין נמי אם היה הכל מכר.

(ז) גמ', אמר רבא לא שנו אלא שנתן דמי כולן וכו'. כתב התוס' הרא"ש, דמשום דאגב הוי קנין גרוע, מצריך רבא שיתן דמי כולן.

(ח) רש"י ד"ה לא שנו, דמטלטלין נקנין בחזקה דקרקע אלא שנתן לו דמי כל המטלטלין והקרקע. העיר העצמות יוסף, אמאי הזכיר קרקע, הא לקרקע סגי בקנין חזקה בלא נתינת דמים. ואדרבה, בהמשך הדיבור כתב, "אבל לא נתן לו דמי כל המטלטלין" ולא הזכיר קרקע כלל. וכתב, דהאמת דאין צריך נתינת דמי הקרקע, והא דהזכיר קרקע, משום דסתמא דמילתא הכי הווי, שנתן לו מיד דמי הקרקע קודם שיקנה אגבה המטלטלין. והרש"ש כתב, דנראה למחוק מילת "והקרקע", כיון דמשמע להלן (בעמוד ב') דאותה קרקע שהחזיק בה קנה אף בלא נתן דמיה.

(ט) גמ', יפה שניהם ששניהם קונים בעבד עברי מה שאין כן בחזקה. דקדק העצמות יוסף, אמאי לא קתני יפה כח השטר והכסף שכן קונים באשה, כי היכי דקתני בסמוך שהשטר מוציא באשה. ותירץ, דנקט עבד עברי משום חידושא, לומר, דאינו נקנה בחזקה כעבד כנעני דכתיב בו "והתנחלתם אותם וכו' לרשת אחוזה".

דף כז ע"ב

(י) גמ', במה דברים אמורים שנתן לו דמי כולן וכו'. כתב התוס' הרא"ש, דמדאיצטריך לומר דבעשר שדות בעשר מדינות לא קנה אלא כנגד מעותיו, מכלל דבשדה אחת קנה בחזקה אף בלא מעות. ודקדק מכאן, דחזקה קונה אף בלא כסף. והיינו טעמא דאליים קנין חזקה טפי מכסף ושטר, משום שעשה מעשה בגוף הדבר, מידי דהוה אמישיבה דקנה בלא כסף.

(יא) תוס' ד"ה עשר, נראה דאיירי שכולן קשורין באפסר אחד והוא אחז בטלפיים או בשערה של אחת מהן. כתב הרש"ש, דמרש"י ד"ה אגודו בידו נראה דפירש, שמחזיק באפסר. וכן פירש הרשב"ם בבבא בתרא (נג): ד"ה מהו. וכתב, דאפשר דהרשב"ם מפרש כתוס', שלא אחז אלא באחת מהם, דמיירי שמחזיקים יחד על ידי חבל אחד והאפסר שאחז בו אינו אלא על ראש האחת. אבל בדעת רש"י אי אפשר לכווין כן.

(יב) רש"י ד"ה ואמר ליה זו קני מי קני, לשאר הא אמר זו. אבל הרמב"ן

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דרף היומני" בעיון!!!

זמני השיעור בדף היומני בעיון ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 9:45-10:45 בבית המדרש "משכן אהרן" שע"י חניכי ישיבת פוניבז' מודיעין עילית ת"ז

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן וכו'...

יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (הח"ח באהבת חסד ח"כ בפט"ו)

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714 ©

למנויים, לתרומות, להנצחות ולכל ענין 050-4102442 Sbma@kavnaki.net

http://www.shtaygen.co.il/?CategoryID=1124